Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 279 (11777) | 1981 чылдың декабрь 3, четверг | 1925 чылда үнделлеттингеш | Өртээ 2 көп.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң онгу чыыжының дөртку сессиязы

РОССИЯ: ТУРГУЗУУШКУННУҢ БЕШ ЧЫЛЫ

Россия Федерациязының үлетшүрүп болгаш көдээ ажыл-агыйын, эртемин болгаш культуразын улам ыңай хөгжүдери—РСФСР-ниң Дээди Совединиң онгу чыыжының ажылын дүүн Кремльге уламчылаан дөртку сессиязының кол кичээнгейинге болгай.

Эштер Ю. В. Андропов, А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, Н. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. П. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков оларны депутаттар болгаш ааляылар үргүлүлелдиг адыш часкаашкыннары-биле уткаан.

Декабрь бирде эгелээн саналбериштиверни уламчылавышаан, депутаттар он бирги беш чылда болгаш 1982 чылда республиканың күрүне планнарын чугаалашкан. СЭКП ТК-ның ноябрь (1981 чыл) Пленумунуң шиитпирлерй, эш Л. И. Брежневтиң Пленумга чугаазы бүгү со вет улус-биле бир демей, республиканың ажылчы чоннарын коммунистиг тургузуушкунунуң, чонуң амыдырал дешилелин бедидерининиң планнарын амыдыралга чедишкинниг боттандырарыңче углалырын турарын олар онзалап демдеглээн.

Моссоветтиң күүскомунуң даргазының бирги оралакчызы депутат С. М. Коломин бодунуң чугаазын хоорайның экономиказын улам хөгжүдеринге, москвачылардың чаа-гай байдалын бедидеринге, оларның чуртталга-амыдырал байдалдарын болгаш дыштанылгазын экижидеринге туоскааткан. Ол сорулгаларны шиитпирлээри-биле бүтүрүлгелерге күш-ажыдың будуруүлүүн бедидерининиң ажылчын күүнү камналгалыг ажыттааранын комплекстиг будуун программазын ажылдап ыларын.

Сессияга чугаалажын көрүп турар улаш болгаш бюджет чонуң үндезин эрге-ажыктарынга бүрүн дүүжүл, бистин Төрээн чуртувустун күүзүн өскүрер дугайында совет кижилериниң материалдыг болгаш культурлуг деңнелин көдүрер дугайында ленинчи партияның хүн бүрүде ада сагыш салышкынын илергейлеп турар деп, депутат саналдының түңнелинде демдеглээн. Доктаамал комиссияларның киирген адиистерии болгаш саналдарын барымдаалап көргеш, ол документилерни бадылаарын оратор саналдаан.

Амгы ажылдап турар бүдуруүлгелерге продукция будуруп үндүрериниң бүтүү немей өзүлдезин хандырарын, эвээш санныг ажылчыннарның күседи-биле продукция будуреринге хамаарыштыр эртемшинчилелдерни болгаш ажыдыышкыннарны кылырын Ленинградтың эвээш хөй коллективтерни шиитпирлээн. Ол дугайын СЭКП-ниң Ленинград обкомунуң секретары депутат А. П. Думачев чугаалаан. Ажылдап турарларның санын өстүрериниң баштайгы планнааны үстүнде ол инициативаны улус ажыл-агыйының хөй адырларынга калбаң-биле нешереткенинин түңнелинде йиидең ажыг катап кызырары чедип алдынган.

Эш Л. И. Брежневтиң сүмелээнин өзүүлээр ажылдан кылдынган хоорайның болгаш областың комплекстиг экономиктиг база социал хөгжүлдезиниң баштайгы планының боттанышкынының байлак дуржулгазын шиитпээдип алган ленинградчылар он бирги беш чылче киргенин оратор айткан. Ындыг планнаашкынның дыка ажыктыын ам бүрүн бүүзүрел-биле/демдеглеп болуп

СЭКП ТК-ның ноябрь (1981 ч.) Пленумунуң болгаш СССР-ниң Дээди Совединиң адыгы сессиязының шиитпирлерин күүседиринге төлептиг үүгүн киирериңге көдээ-шин ажыл-ишчилериниң бүрүн шиитпирлиин Ставрополь крайның Петровск районунда «Колос» колхозтуң даргазы депутат В. Т. Ковалев бодунуң саналынга демдеглээн. Партияның айыткан сорулгаларын, бүгү беш чылдың кол айтырыын—аъш-чем программазын чедиишкиниг күүседир дээш олар боттарының күжениишкиннерин йиә, үш катап улгаттырып турар.

Аъш-чем программазын боттандырарынга болбаазырадын кылыр бүдүрүлгелериниң улуг рольдуунун дугайында РСФСР-ниң аъш-чем үлетпүрүүн министри депутат **С. П. Чистоплясов** онзадан демдеглээн. Республиканың аъш-чем үлетпүрүүнүң ажылдакчылары боттарының ажылынын түңнелдерин шүүмжүлгелиг бүүдүүлге көрүп турар.

Бо беш чылда аъш-чем продуктуларын ылангыя хөөрү чигирин, үңүн үзүн, маргаринин, погаа-чимис консерваларын, кургаткан погаачарны болгаш каттарны, шайны бүдүрүп үндүрериниң темнизин шапкынчыдарының хөмчелгери айтыглаан. Конди тер кылыгларын, уруглар аъш-чемниң продуктуларын онгу беш чылдынган хөйүү кылын үндүрерин айтып турар. Продукциниин хемчээлин көвүдүрер-биле чергелештир-оон ассортиментизин болгаш шынары бедидер, белоктар болгаш витаминнер-биле байлакшыткан продуктуларны кылып үндүрерин сөвүдүр апаар.

СССР-ниң Эртемнер академиязының Президиумунуң кол эртемден секретары депутат **Г. К. Скрябин** коммунистиг тургузуушкуннуң улуг болгаш харыысалгалыг сорулгаларын шиитпирлээрингө совет эртемниң ролюн бедидерининиң дугайын болуунун саналынга чугаалаан. Совет эртемденнер СЭКП-ниң XXVI съездизининиң шиитпирлерин амыралга күүседирип-биле он бирги беш чылдың баштайгы чылында чурттуң улус ажыл-агыйынга чугула үүкүр-дүзалыг эртемниң кол-кол утпаныышкынынарының болгаш айтырыгларының талазы-биле шинчилелдерни калбартканын ол чугаалаан.

Санал берген депутаттар болза: Горький область «Газ» будуруүлге каттыжышкынының хөөглакчызы **В. В. Сипатова**, улус депутаттарының Краснодар край Совединиң күүскомунуң даргазы **Н. Я. Голубь**, Марий АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **В. П. Романов**, СЭКП Курск обкомунуң секретары **В. Е. Шаров**, Читаның № 4 ортумак школазының башкызы **Ф. И. Погостинская**, чогаалчы **М. С. Каримов**, улус депутаттарының Камчатка область Совединиң күүскомунуң даргазы **Н. А. Синетов**, Липецк областың Усманск районунда «Коммунизмче орук» колхозтуң трактористи **А. Г. Хомутских** болгаш өскелер-даа.

Санал бээри доозулган соонда РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы, республиканың Күрпланының даргазы депутат **П. И. Масленников** түңнел сөс чугаалаан. 1981-1985 чылдарда РСФСР-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезиниң Күрүне планының дугайында РСФСР-ниң Хөөйлузуун, 1982 чылда РСФСР-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезиниң Күрүне планының дугайында РСФСР-ниң Хөөйлузуун болгаш 1981 чылда РСФСР-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезиниң Күрүне планының канчаар күүсеттинип гурарының дугайында докладалды депутаттар чаңгыс үн-биле хүлээп алган.

1982 чылда РСФСР-ниң Күрүне бюджединиң дугайында болгаш 1980 чылдың бюджединиң күүселдезининиң дугайында айтырыгның талазы-биле түңнел сесту РСФСР-ниң сан-хөө министри депутат **А. А. Бобровников** чугаалаан. 1982 чылда РСФСР-ниң Күрүне бюджединиң дугайында Хөөйлуну чаңгыс үн-биле хүлээп алган. Кинрген чазаларны болгаш немелделерни барымдаалап, оон оруглагларын база чарыглаарын 75392302 муң рубль түңнүг кылдыр бадылаан. 1980 чылда РСФСР-ниң Күрүне бюджединиң күүселдезининиң дугайында отчёттуу бадылаар дугайында докладалды база хүлээп алган.

Адыгей, Даг-Алтай, Еврей, Карачаев-Черкес, Хакас автономнуг областар дугайында РСФСР-ниң хөөйлуларының төлевиилелдериниң дугайында илеткелди РСФСР-ниң Дээди Совединиң Даргазының оралакчызы, Даг-Алтай автономнуг областың улус депутаттарының Совединиң күүскомунуң даргазы **М. В. Карамаев** кылган.

Автономнуг областарның гуруп турары мурнунда хөжудангай чораан бичии улустарга бүгү чурттуң политиктиг амыдыралынга киржир арганы берген, ук областарның экономика болгаш социал талазы-биле дүрген хөгжүлдезинге болгаш онзагай хевирлиг национал культуразының өзүп сайзыраарынга дузалаан деп, ол чугаалаан.

РСФСР-ниң Конституциязының 82 чүүлүнде көрдүнгенин өзүглаар, автономнуг областың эрге-хөйлүү байдалы автономнуг областың улус депутаттарының Совединиң кирип келгенин барымдаалап, РСФСР-ниң Дээди Совединиң хүлээп алыры Хөөйлубиле тодаратынар.

РСФСР-ниң автономнуг областарының дугайында хөөйлу төлевиилелдериниң дүрүмнерин илеткелчи делегеренгей тайылбырлаан. Автономнуг областар дугайында хөөйлуларны хүлээп алыры-биле улус депутаттарының чер-чер Советтеринин бүгү звеноларының эргелерин эрге-хөйлүү талазы-биле таарыштырарының чугула үе-чалазы доозуп турары ол деп, илеткелчи түңнелинде чугаалаан.

РСФСР-ниң автономнуг областарының дугайында хөөйлуларны база Адыгей, Даг-Алтай, Еврей, Карачаев-Черкес, Хакас автономнуг областар дугайында РСФСР-ниң хөөйлуларын күштүг болдуруп киирериниң дугайында докладалды депутаттар бир үн-биле хүлээп алган.

Сессия РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыктарын бадылаар дугайында айтырыгларны чугаадажып көрген. Илеткелди республиканың Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары **Х. П. Нешков** кылган.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң онгу чыыжының дөртку сессиязы оон-биле ажылын доозкан.

(СЭТА).

ШУПТУ—ХААК ОРУУНЧЕ

СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң «Күш-культураның болгаш спорттуң массалыг болурун улам ыңай көдүрер дугайында» докладалында массалыг күш-культураны болгаш спортту идепкейлиг хөгжүдер, оларны совет улустуң хүн бүрүдеги амыдырал-чурттал-газынга калбаа-биле нептередири чугула деп айыткан. Ол доктаал партия болгаш чазак бистиң чуртувуска күш-культураны болгаш спортту моон-даа соңгаар улам сайзырадыр дээш улуг кичээнгейни салып турарының бир херечизи болуп турар.

Партияның салган сорулгаларын амыдыралга боттандырар дээш бистиң республиканда тодаргай хемчеглерни ап чорудуп турар. Чоокта чаа СЭКП обкомунуң бюрозу болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели республиканда күш-культура болгаш спорт ажылының байдалын чугаалажып көргеш, массалыг күш-культураны чон ортузунга моон-даа соңгаар улам сайзырадыр сорулга-биле тускай докладалды хүлээп алган. Ону амыдыралга боттандырары чер-черлерде партия, совет органнарның, комсомол, спорт организацияларының болгаш ажыл-агыйларның удуртукчуларының дорт хүлээлгези.

Ам чаа эгелээн кышкы спорт сезону база бир онзагай төөгүлүг. Чүге дээрге ССРЭ-ниң улустарының V кышкы спартакиадазының түңнел оюннары келир чылдың мартта бистиң кожавыс Красноярск крайга болуп эртер. Ынчангаш ол улуг спортчу байырлалга тураскааткан солун маргылдааларны, оюннарны бистиң республиканың хоорай, суурларынга, районнар төптеринге бедик деңнелге эрттирип, ынаар хөй чонну хаара тудар ужурлуг бис.

ССРЭ-ниң улустарының V кышкы спартакиадазының түңнелдеринге киириштир Тыванын күш-культуржулары спорттуң кышкы хевирлеринге февраль, март айларда маргылдааларны организастап эрттирер. Оон программазында спорттуң 10 ажыг янзы-бүрү хевирлерни киргеп. Ынчангаш ол маргылдааларга идепкейлиг киржип, бедик деңнелге организастап эрттирер дээш, республиканың спорт киитилелдери, районнарның спорт чөвүлелдери, комсомол, профэвилел комитеттери болгаш спортчу бүрүзү амдан эгелээш, бүгү талалыг белетиненири чугула.

Спорт баазаларын кышкы сезонга белетиззириниң талазы-биле хоорайларда, район төптеринде база түс-түс суурларда элээн ажылдарны кылып чоруткан. Республика найысылалының чурттакчыларының ажыл шагындан хостуг үезинде эң ынак дыштанар чери каас-чараш бойдус чурумалдыг «Тайга» станциязы болуп турар. Ам ында хаак хөлезилеп алыр черни бо сезонда ажыдып, оон септелгезин чоруткан. Амгы үеде дыштаныкчылар харыы угда 300 ажыг майыктааштыг хаактарны оон ап болур. Аңаа келгеннерге таарымчалыг байдалдарны тургузар дээш дыштанар хүннерде ажылдаар столованыны аңгы бажында кылган.

Кызылдың спортчулары кышкы сезоннуң байырлыг ажыглыышкынын бо воскресеньеде кылырлар. Аңаа үлетпүр бүдүрүлгелерниң, албан организацияларның, дээди, ортумак өөредилге черлериниң студентилери, сургуулдары, школаларның өөреникчилери идепкейлиг киржир дээш ноябрь айның ийиги чартыынган бээр белетиненип турарлар. Ынчангаш кышкы спорт сезонунуң ажыдыышкынынга чон массалыы-биле киржир дээрзинге бүзүрел улуг. Олар бо байырлалынга республиканың эң шыырак хаанчыларын — Таңды, Бии-Хем районнарның спортчуларын база чалаар чаңчылдыглар.

Таңды, Бии-Хем, Улуг-Хем районнарның спортчулары чаа эгелээн кышкы сезонга багай эвес белетиненнеер. Чижээлээрге, Таңды районнуң спортчулары кышкы сезоннуң байырлыг ажыдыышкынын ноябрь айның эгезинде-ле кылганнар. Ынчангаш ол районнуң шыырак хаанчыларының кижи бүрүзү амга чедир 500—700 километрни хаактап эртип ааспаннар. Олар ам республиканың эң шыырак хаанчыларының декабрь айда болур чарыжынга база «Саян кыжы» шаңнал дээш маргылдаага багай эвес киржир сорулгалыглар.

Маргылдааларга киржир хаакчыларның, хоккейжилерниң, биатлончуларның, конькижилерниң мергежилин бедидеринче, белетиненинче спорт организацияларының доктаамал сагыш салыр ужурлуг. Мергежилдиг тренерлерни, спортчуларны олче хаара тудар, оларга дузалаар, өөредир, дуржулгалыг эштериң ажылының аргазын нептередир хемчеглерни алыр херек. Кышкы сезоннуң маргылдааларынга хөй кижи киришкен турарын чедип алыр дээш, ажылды экижидери негеттинип турар. Эртнен кышкы сезонда Өвүр, Мөңгүн-Тайга, Бай-Тайга, Каа-Хем, Тожу районнарның командалары республика хемчээлдиг маргылдааларга киришпээннер. Ол районнарның спорт удуртукчулары четпес ажылдап турда, ол черлерниң партия, совет органнары база республиканың Күш-культура болгаш спорт комитеди олардан шыңгыы негелдени кылбаан. Шак ындыг четпестерни чаа сезонда катаптавас ужурлуг. Улустуң чурттап турар черлериниң аайы-биле спорттуң кышкы хевирлеринге хөй кижи киржикчилиг массалыг старттарны организастаар херек.

Сеилгү үеде бистиң республиканда коньки спорту шуут уттундуруп бар чыдар. Спорттуң бо хевирин ажылчыннарның, албан-хаанчыларның, студентилерниң болгаш школачыларның аразында массалыг чоруун катап хөгжүдер, оон материалдыг баазазын быжыглап, чыңгулаар катонтарын, конькиге маңнаарының оруктарын кылыры спорт организацияларының, оон удуртукчуларының шиитпирлээр ужурлуг чугула айтырыгларының бирээзи.

Совет күш-дамыр кижизидилгезиниң программалыг үндезини — ГТО комплекизиниң кышкы нормаларын дужаарынче будуруүлгелер, албан организациялар, өөредилге черлериниң коллективтери шупту киргеп турарын чедип алыр дээш ажылды чорудар апаар. ГТО нормаларын хүлээп алыр комиссияларны коллектив бүрүзүнге тургузуп, ынаар спорттуң хоочуннарын, будуруүлгениң мурнакчыларын база удуртукчуларын хаара тудар херек. Эрткен спортчу сезонда ГТО-нуң нормаларын дужаарынга белетиненген районнарга, Кызыл хоорайга кошкак организастап келгенинден маргылдааларга киришкен улустуң ниити көргүзүүлери куду болган. Бо спортчу сезонда ону катаптавас ужурлуг.

Чер-черде партия, совет органнарның удуртулга, деткимчези-биле, профэвилел, комсомол организацияларының киржилгези-биле кышкы спорт сезонунда болур маргылдааларны организастыр, эки шынарлыг эрттирип, ынаар улусту массалыы-биле хаара тудары негеттинип турар.

Тываның ишчилериниң кол сорулгазы—планнарны болгаш хүлээлгелерни бүрүн күүседир

ОРГАНИЗАСТААРЫНДАН ХАМААРЖЫР

Бо чылын Эрзин районнуң девискээринге октябрь 16-дан эгелеп хар чаашкан. Оок соонда каш улай хар чаап хадаан соонда чамдык совхозтарның кыштаглар девискээринде хөртүктээшкиннер болган.

Ынчангаш мал кыштаалаашкынын чедишкинниг эрттирер дээш районнуң совхозтарында улуг ажылдар эгелээн. Эрзинниң албан организацияларының болгаш суурларының агитквартилдарлары 250 тонна шивн будуун белетээрин эгелээн. Районнуң совхозтары Ак-Чыраа деп черде хыырғышын кезип турар. Ында 4 бригада хаара туттуп-ган, олар 1500 тонна хыырғыш кезер планныглар. Ол черге совхозтарның чайын белеткээни 1064 тонна сигеиин сөөртүрүн үргүлүлевишаан. Ынаар чүгле «Нарын» совхозтан безин 10 трактор чорун турар.

Бо чылын «Нарын» совхозтуң девискээринге хар өскө совхозтарның девискээриндеп кылын дүшкеп. Коданнар араазында болгаш одарларже оруктарны тракторлар-биле далбыйлап үндүргүлээн. Ол совхозта октябрь 31-ден эгелеп, 4 трактор далбыйлаашкынче киргеп. Ары-Булак деп черде харның улуг болганы-биле оон он ажыг коданнарның чамдыкызын өскээ немелде кыштагларже көжүргүлээн. Болдунгу дег хемчеглерни ап, бар курлавырларны ажыглап турары черле ажыг.

Ниити районда харның кылыны бо хүннерде 40—45 см болуп турар. «Чаа орук» совхозтуң № 3, 4, «Мөрен» совхозтуң № 3, «Нарынның» № 3, 4 хойжу бригадаларның девискээрлеринде хөртүктээшкин болган. Ында байдал элээп карын. Район шиитпирлеринде 204 кыштагларда хой, 37 кыштагларда инек кыштаглап турар. Оларда шиитпээн-биле 480 ажыг кижи хаара туттуп-ган. Районнуң совхозтарында 4 кезек черде малга бедүүн чем үүрметтен бээр машиналар ажыглалда киргеп. Районда мал кыштаглаашкынчыларын чоруп турарының ниити байдалы мындыг.

Ам үүле кыштың эгези, улуг соок база эгелевээн, хар ам-даа улгадыры чайлаш чок, ынчангаш районда мадчыннарның үүле күжениишкинниг улуг ажылындан бүгү үүве хамаарыштыр. Белеткээн мал чемнерин шын чарыгдазары, ажыглан болгу дег бүгү курлавырларны ам-даа дилеп тывары чугула. Районда бо талазы-биле ажылдар чоруттуп-даа турза, мал чемнериниң камналгазы болган мадчыннарга оттулар үүлдер чедириш бээриниң талазы-биле четпестер кайы-даа совхозтарда бар.

А. АРАНЧОР.
«Шынның» корр.

81-ги тудуг эргелелинде В. И. Бедаревке удурткан 9 кижи составтыг ажыяктарның комплекстиг тудугжу бригадазы эрткен ноябрь айның түңнели-биле 7 муң рубльге тудуг-моптаж ажылдарын кылыр турган, ону херек кырында 12 муң кылдыр күүсеткеш, комсомолчу-ажыяктарның тудугжу бригадалар араазында социалистиг чарыштың мурнакчыларының одуруунда киргеннер.

Олар бо хүннерде чаа автовокзалды ажыглалга киирер дээш кызымак ажылдап турарлар. Бригада кежигүннериниң хөй кезии тудугжунуң холушкак мергежилин шиңгээдип алганнар. Аныяк тудугжулар В. Санчай, В. Чомба, каңнакчылар В. Чоңдан, В. Чымба олар хууда планныг онаалдаларын доктаамал ажыр күүседип, ажылдың шынарынче кичээнгей салып турарлар.

ЧУРУКТАРДА: автовокзалдың ниити хевири; ажыл үезинде.

В. КАРА-САЛДЫҢ фотолары.

Пропаганда болгаш агитация килдизи нашчукчулага

СЭКП-ниң XXVI съездизинге СЭКП ТК-ның Отчет илеткели болгаш иштики база дайтыкы политика талазы-биле партияның эвилчиг сорулгаларының дугайында СЭКП ТК-ның Чиргизие секретары эш Л. И. Брежневтиң илеткелиниң, партияның XXVI съездизининиң материалдарының идеяларын, шиитпирлерин ажылчы чоннарга хамаарыштыр-биле тайылбырлап, пропагандалаар сорулга-биле «Шын» солуннуң пропагандада болгаш агитация килдизи белүк пропагандисчи материалдарны солун арыннарынга берген. Төөгү эртемнериниң кандидады В. Л. Биле-оолдуң «Партия сайзырақгай социализм үезинде», экономика эртемнериниң кандидады В. А. Копеелдуң «Амгы үе-чадада партияның экономиктиг стратегиязы», «Партилиың экономиктиг политиказының өзээ», төөгү эртемнериниң кандидады В. Ч. Очурнуң «Ажылчын аңгының башкарыкчы ролю» болгаш өске-даа эртемденнериниң чүүлдерин парлаан. Политинформаторларга, агитаторларга дуза кылдыр СЭКП-ниң XXVI съездизининиң, СЭКП ТК-ның ноябрь (1981 чыл) Пленумунуң, ада эш Л. И. Брежневтиң чугаазының идеяларын, шиитпирлерин тайылбырлаан материалдарны солунга чырыдарын килдис үндүрген. Ада «Тыва кобальт» комбинатта партком-ның СЭКП-ниң XXVI съездизининиң материалдарын пропагандалап турарының, көскү агитацияны үенин негелдезинге дүүштүр кылганының дуржулгазын, оон ажылагый болгаш культура тургузуушкунунуң айтырыгларын чедишкинниг шиитпирлээринге дузалап турарын бижээн. Чонуң чурттап турар черинин айы-биле партия организацияларының агитмассалыг ажылын солун арыннарынга доктаамал парлап келген. Улуг-Хемде Жданов аттыг совхозта партком-ның чонуң чурттап турар черинин айы-биле чорудун турар ажылының дуржулгазын солунга берген. Ол ышкаш Кызылдың агитшөлдеранде кандыг ажылдар чоруп турарын «Чонуң чурттап турар черинин айы-биле» деп рубриканың адаанга чыдыын тургап.

Партия өөредилгезин сайзырақгайдыры СЭКП-ниң удуртукчу ролюн, партия организацияларының дайынчыларга-шиңгээн улам ыңай бедидеринин, совет улустуң чаңгыс эвин бижиглаарының, партияны долгандыр чонуң сырый каттыжышкынынын эргежок чугула чүүлү болур. «СЭКП-ниң XXVI съездизининиң шиитпирлериие дүүштүр партия өөредилгезин улам ыңай сайзырақгайкыдар дугайында» СЭКП Төп Комитеди докладалды хүлээп алган. Оон негелдеринии күүседирип-биле солун арыннарынга белүк материалдарны парлагылаан. «Партия өөредилгезинге — бедик шынар болгаш үре-түңнелдин дээш» деп рубриканың үргүлүү үнерии чүрүмчүткан. Партия өөредилгезинге дуза болур материалдарны очулдуруп база парлап турар.

Хоочун пропагандистерниң арга-дужулгазын пептередиринче, аныяк пропагандистерге дузалаарынче кичээнгейни салып турар. Пропагандастер Г. Свавильяның, М. Лазеревтиң, У. Эрендейниң болгаш өскелерниң-даа ажылының дуржулгазын чырыткан. «Аныяк пропагандистиң школазы» деп рубриканы бо чылын ажыктаан, ада ажыктыг сүмелерни парлаап, келир чылын олу уламчылаар.

Ажылчы чоннарның интернационалчы кижизидилгезиниң хамаарышкан материалдарны «Күжүвүе — пайыралда», «Пайыралда кызыгаар чөк» деп рубрикаларның адаанда үңүп турар. Ада ССРЭ-ниң эвилелдешкен, автономнуг республикаларының, областарының, крайларының, округтарының хөй националдыг улустарының пайыралының, кады ажылдажылгазының, интернационалчы коллективтиринг ажылгазының, социалистиг чурттарның, ылангыя бистиң кожавыс Моолдуң дугайында орук демдеглелдерин, бөлүк материалдарны, очерктерин парлап турар.

Келир чылын совет улус ССРЭ-ниң тургусгунганының 60 чылын байырлаар, оон-биле холбаштыр ленинчи национал политиканың боттанышкынының. Совет күүскомунуң хөй националдыг улустарының хүн бүрү дузалажылгазының ачызында Тыванын экономиказында, культуразында үндезин чаартылгаларны солун арыннга калбаа-биле чырыдар, совет улустуң бүзүлбас пайыралын көргүзер.

Килдис ай саңында «Революсчу, күш-ажылчы, дайынчы алдар» арыын үндүрүп, акаа күш-ажылдын, дайынның хоочуннарының ажылгажыныр, эрткен дайынчы оруктарының, Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодуның дайынчыларының, Тыва чурттуг оолдарның шериг албанын эрттирип турарының дугайында очерктерни, чурумалдарны, корреспонденцияларны казбаа-биле чырыдар келген, чаа чылда арыын үндүрерин уламчылаар.

Редакциянын пропаганда болгаш агитация килдизи 1982 чылда солунга үндүрер материалдарны СЭКП-ниң XXVI съездизининиң шиитпирлерине дүүштүр темаларын аңгы-бүрү болдурар, утказынарын хаңылаар. Партия организацияларының идеологтуг, политика-кижизидилгелиг ажылын чырыдар. Ылаңгыя партияның XXVI съездизининиң, СЭКП ТК-ның ноябрь (1981 чыл) Пленумунуң шиитпирлерин ажылчы чоннарга пропагандалап, өөренип, ону амыдыралга боттандырып турарының дугайында материалдарны СЭКП-ниң Марксизм-ленинизм университединде, улустуң университеттерде, теоретиктиг семинарларда, политшколаларда кичээлдерниң эртип турарынын, оон пропагандистерниң ажылын чырыдар.

Чаа чылдан агелеп, мөгүшнар кижизидилгезиниң, көдээде культура айтырыгларынга хамаарышкан чугаланы килдис солун арыынга көдүрерин планнап турар.

Эргим номчукчулар! Редакцияның пропаганда болгаш агитация килдизи бо чылын парлап үндүрген материалдарына хамаарыштыр силерниң саналдарыңарны, сүмелериңерни дыңнаарыы күзеп турар. Ынчангаш боттарыңарның бодалдарыңарны биче бижип, аңаа чаа кээдыг айтырыгларны көдүрөрин, чүнү кылырын тодаргай айтырып дилеңиңер.

Тувинская республиканская

АВАНГАРДЧЫ РОЛЬДУ БЕДИТКЕНИНДЕН

Партшіжи амыдырал

«Барлык» совхоз түгле районда эвес, республикада хоочун, улуг ажыл-агыйларның бирээзи. Ында парткомуның чон , ортузунга организакчы болгаш политкижизидилгелиг ажылында, ажылдың ажыктыын болгаш шынарын бедидер дээш курлавырны шын ажыглазырынче күштү мобилизастап турарында эки түүлдер бар. Ажыл-агыйда дуржулгалыг коммунистер, ажыл-херекти эки билир специалистер-даа эвээш эвес.

Совхозта парткомуның учедунда 145 коммунист бактаап турар. Партия организациязының хүрээлеңи өзүп, совхоз бүдүрүлгезинге оларның авангардчы ролю бедээн. Отчеттуг үениң иштинде партия кежигүнүнге кандидатка хүлээп алдынган 10 кижиниң 8-и ажылчыннар. Совхозта 6 партбөлүк, 6 бригада парторганизациялар бар. Парткомуның талазындан оларның ажыл планын тургузарынга дузалап, совхозтуң мурнунда ниити сорулгаларын шехтерниң, участоктарның, ферма, бригадаларның түс-тузунда план даалгалары-биле ханчаар холбаза чогуурун сүмелеп, коллективке кижизидилге ажылын экижидеринче, социалистиг чарыштыг дээштиг организастаарынче оларның кичээнгейин угландырып турар. Оларның ажылында дыңнадыгларны, отчеттарны коммунистерниң болгаш парткомуң хуралдарынга ап келген.

Партия организацияларының, партбөлүктерниң дабыңчы арга-шинээзин база эге организация секретарьларының, партактивтиң идей-теоретиктиг деңнелин, ажыл-херекчи чоруун бедидеринче угланган өске-даа хемчегларын партком ап турар. Эрткен өредилге чылында актив өредилгезинге партия эге организацияларының секретарьларындан, оларның оралакчыларындан, активчилерден 68 кижи хаара туттунган. Олар партийжи тургузугуның айтырыгларын СЭКП-ниң XXVI съездизиниң материалдарын өвренген бүдүрүлге, кижизидилге, политмассалыг ажыл, күш-ажылчы коллективтерниң ролюн бедидер, социалистиг чарышты организастаар талазы-биле лекцияларны программа ёзуталр дыңнаанар. Д. Саая, Ш. Ондар, К. Мөңге ышкаш пропагандистер кичээлдерни совхоз бүдүрүлгезинин чугула айтырыглары-биле холбап, коллективти сырый каттыштырарынга үлүг киирип турар.

Партком коммунистерни бүдүрүлгенин чугула участоктарынга хуваап, эң кол адырларга эки белеткелдиг, инициативалыг, организакчы мергежилдиг кижилерни шилип турарынче кичээнгей салып келген. Бо чорук күш-ажылчы коллективтерниң ажылчыннарын, ферма, бригадаларның ажыл-чорудулгазынга эки салдарны чедирген. Чижээ, коммунист Д. Сааяның удурткалы Бижиктиг-Хая салбыры эрткен айларда сүт бүдүрерин көвүдедип, ону күрүнеге өдарының планын — 185 хуу, дүк садарын — 131 хуу күүсеткен.

Коммунистерниң бүдүрүлгеге авангардчы ролюн бедидери-биле оларның отчеттарын партия хуралдарынга дыңнап турар. Ынчангаш коммунистерниң болгаш ажыл-ишчилерниң ниити херекке киирип турар үлүг эвээш эвес. Оон түңнелинде совхоз 1980—1981 чылдарның кыжынында ниитиниң малын хүр-чаагай кыш ажырган. Шээр малдың баш саның өстүрериниң планын 101 хуу, бода малды — 108 хуу күүсеткен. Төрүүр чүс хойга онааштыр 76 хураган алдынган. Социалистиг чарышка хөй-хөй коммунистер авангардчы ролюн көргүскенер. СЭКП обкомуның кежигүнү С. Сарыглар — 105, аныяк коммунист А. Күжүгет — 97 хураганны чүс хойдан-на камгалап ап, дүк планын ажыр күүсединнер. Совхоз үшкү кварталда күрүнеге эът, сүт, дүк садар планын ажыр күүседип, малдың чем базазының тургузарынче күштү пайгы үеде мобилизастаан. Сиген белеткээр планын 101 хуу, витаминниг сиген даллаңын — 170 хуу, сенажты — 111 хуу күүсеткен.

Хөй ургларлыг иелерни «Иениң алдары» орден-биле болгаш «Иениң медалы» медаль-биле шаңнаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң өмүлээ-ивилден шаңнаары болза:

КЫЗЫЛ ХООРАЙДАН

Алды ургну божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Елизавета Салчаковна Донгурак — божудулга бажыңның санитарказы.

Надежда Торлуковна Оюн — республиканың хөгжүм-шии театрының ажылчыны.

Беш ургну божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Анна Степановна Ширинкина — № 2 уруглар садының ажылчыны.

БАЙ-ТАЙГА РАЙОНДАН

Тос ургну божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Копеек Хертековна Багдыр — «Мурнакчы» совхозтуң ажылчыны.

Мария Хомушкуевна Иргит — райпо складының эргелекчизи.

Базырмаа Дупчаевна Күжүгет — «Кара-Хөл» совхозтуң ажылчыны.

Бичии-Уруг Хертековна Сагаан — райпонуң повары.

Караш Салчаковна Сагды—«Тээли» совхозтуң саанчызы.

Сес ургну божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Допзанмаа Канчыровна Намзырай — «Тээли» совхозтуң ажылчыны.

Чеди ургну божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Хорлуу Хөлээзөновна Аксоол —«Мурнакчы» совхозтуң ажылчыны.

Алды ургну божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Чечек Дайгир-ооловна Дагбы — районнуң техниктиг ажылчыны.

Серенмаа Окпан-ооловна Делгер — культура килдизиниң техниктиг ажылчыны.

Александра Сыйдыгыровна Хертек — «Кара-Хөл» совхозтуң ажылчыны.

Чимис Салчаковна Хомушку — райпонуң техниктиг ажылчыны.

Беш ургну божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Байр Буянзаковна Мөңге —Кара-Хөл ортумак школазының башкызы.

Анакан Кара-Саловна Тайбуха — район эмнелгезиниң бухгалтери.

Татьяна Серенмааевна Хомушку — «Мурнакчы» совхозтуң ажылчыны.

Зоя Хертековна Чамыян— Тээли суурда уруглар садының кижизидикчизи.

КАА-ХЕМ РАЙОНДАН

Тос ургну божаан болгаш кижизиткен иени «Иениң алдары» орденниң I чергези-биле

Нина Озоновна Ондар — СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозтуң ажылчыны.

Сес ургну божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң II чергези-биле

Анна Артимоновна Болотова — «Бүрен» совхозтуң ажылчыны.

Дарья Чангыевна Монгуш— «Бурунгаар» совхозтуң ажылчыны.

Чеди ургну божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле

Галина Хюлеровна Лопсан — «Ленинчи орук» совхозтуң ажылчыны.

Ажийма Ивановна Мунге— «Бүрен» совхозтуң ажылчыны.

Салзыңмаа Даржаевна Чапоол — «Ленинчи орук» совхозтуң ажылчыны.

Алды ургну божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле

Мария Лопсаңовна Адыя— СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозтуң ажылчыны.

Варвара Михайловна Гладкова — Ужеп суурда өг-бүле ээзи.

Чеченмаа Кончаковна Намзырай — «Ленинчи орук» совхозтуң ажылчыны.

Чечек Харал-ооловна Ондар — «Красное знамя» совхозтуң ажылчыны.

Мажирмаа Ламбрановна Санчат — «Бурунгаар» совхозтуң ажылчыны.

Роза Комбуевна Эрелчин— Бүрен-Хем суурда эмнелге пунктузунуң акушерказы.

Беш ургну божаан болгаш кижизиткен иелерни «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле

Зоя Ховалыговна Адыя — «Енисей» совхозтуң ажылчыны.

Светлана Агармитовна Аргамчы — Ильинканың участок эмнелгезиниң хеп чуур ажылчыны.

Анай-Тыртар Саймбуевна Артына — «Красное знамя» совхозтуң ажылчыны.

Нина Наксыл-ооловна Бадан — «Ленинчи орук» совхозтуң ажылчыны.

Анна Антоновна Березина— Сарыг-Сеп суурда № 2 уруглар садының повары.

Нина Лапзыевна Биче-оол— «Бүрен» совхозтуң ажылчыны.

Галина Ивановна Гуркова— райпонуң бухгалтери.

Ирина Адыяевна Даваа — «Красное знамя» совхозтуң ажылчыны.

Александра Назынчановна Дамбаа — Ильинка суурда өг-бүле-ээзи.

Мажирмаа Дунуй-ооловна Дара — «Енисей» совхозтуң ажылчыны.

Евдокия Иосифовна Долгова — Сизим суурда өг-бүле ээзи.

Анна Кочугашевна Ендыхоо — «Красное знамя» совхозтуң ажылчыны.

Елена Дема Еңзак —Бүрен-Бай-Хаак ортумак школазының техниктиг ажылчыны.

Анна Чоодуровна Каз-оол— «Бурунгаар» совхозтуң ажылчыны.

Ойум Ежеевна Ланга — СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозтуң ажылчыны.

(Уланчылыг).

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА болгаш ПМА: КЫСКА ДЫҢНАДЫГЛАР, ТАЙЫЛБЫРЛАР

ЯДРОЛУГ КЫЖАНЫЫШКЫННЫ БОЛДУРБАС

Даштыкының массалыг информация чепсектери сураглыг күрүне, политиктиг болгаш хөй-ниити ажылдакчылары СЭКП ТК-ның Чиргине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң Германияның Федеративтиг Республиказынга аян-чоруунуң түңнелдерин болгаш оон Боннга чугаазынга кылганы чаа совет тайбың эгелекчи саналдарны калбаа-биле чугаалажырын үргүлчүлеп турар. Совет Эвилелиниң даштыкы политика талазы-биле бүгү ажыл-чорудулгазында Европаны болгаш бистиң бүгү бомбүрзээвисти термоядролуг орттен каңчаар камгалап алырыл, амгы болгаш келир-даа үениң салгакчыларынга быжыг тайбыңны канчаар хандырарыл дээрзиниң дугайында ханы сагып салыышкыл сиңнинкеннин демдеглеп турар.

Леонид Ильич Брежнев делегейниң эң-не нарын байдалында тайбыңны хандырарынга, ГФР биле ССРЭ-ниң аразынга харылзааларны моон-даа соңгаар экижиддеринге чугула салыышкыныш кылган. Оон Боннга аян-чоруу Совет Эвилелинде чер кырынга тайбыңдан чугула чүү-даа чок бооп турарын база катап бадыткаан. Социализминиң кол чуртунуң ындыг политиктиг угланыышкыны бүгү улустарның, оон-биле кады ГФР-ниң улузунуң күзел-чүткүлүнге дүгжүп турарын Герман Компартияның даргазының орлакчызы Г. Готье демдеглээн. Эң Брежневтиң ол аян-чоруу Совет Эвилели тайбың кады ажылдажылга дугайында сапалдарның эгелекчизи дээрзин база катап тодаргай көргүскенин. «Үзээре пайт» солунда оон парлаттынган медеглелинде чугаалап турар. ССРЭ-биле кады ажылдажылганы кылыры дээрге, тайбыңны быжыглаары, Европаның атомнуг халапты айыылга чыгаттырган турарынга удурлаарыры ол-дур.

Хостуг демократтыг партияның барыын-герман бүндестагта болуунуң даргазы В. Мишник ГФР-ге Л. И. Брежневтиң аян-чоруу политика талазы-биле бүзүрээшкинин быжыглаарынга чугула салыышкын болганын медеглээн. ГФР-ниң болгаш ССРЭ-ниң удуртукчуларының аразынга саналонал солчуушкунуун ажыктыг болганы ажыт-чажыт чок болган чоруу Чөөн болгаш Барыын чүктер аразынга чугаа кылырынга чаа идигни кылганы чиганнир чок.

Бот-боттарынга идегежиринге болгаш айыыл чок чорукту хандырар талазы-биле кады ажылдажылга харылзааларынга үндезилээш, ССРЭ биле ГФР-ниң аразынга кады ажылдажылганың улуг ужур-дузалыг болуруп советтарыын-герман бедик дең-нелге ужуражыышкын бадыткаанын Боннуң «Генераль-анцейгер» солуну бижээн.

Тайбың болгаш боо-чепсекги дүжүрери дээш англи демиседчилериң көрүп турары-биле алырга, совет удурткучупуң ГФР-ге аян-чоруунуң үезинде кылган тайбын эгелекчи саналдарын болдунар-ла аргазы-биле пептередири эргежок чугула бооп турар деп,* Великобританияның сураглыг хөй-ниити ажылдакчызы, Европаның айыыл чок чоруу болгаш кады ажылдажылгазы дээш англи комитеттиң даргазы Г. Шаффер медеглээн.

Бүгү талаларга таарымчалыг амгы «үзе шиитпирин» кажан Европа ядролуг чепсектен хостуг турда, ынчаарда чедип алдынарыңың дугайында Л. И. Брежневтин чугаалааны-биле чөпшээрежип турар бис деп, япон «Токио симбун» солун бижээн. Женевага чугаалажыышкынынар түрүп турарын неделя санында үнер индий «Нью эйдж» солун бижээн. Миллион-миллион кижилер боо-чепсекти эңдере бүдүрериниң угаап-сарыыл чок угланыышкынынга болгаш Рейганның администрациязының авантюристиг политиказынга удурланыы турарының дугайын Барыын Европаның чурттарынга болгулаан кажан-даа көзүлбээн массалыг чыскаалдар хереченип турар. Л. И. Брежневтиң ГФР-же аян-чоруу чер кырынга тайбыңны быжыглаарының, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чавырыдырарының, ядролуг чепсекти кызырарының айтырыгларынче кол кичээнгейни салып турар Совет Эвилелиниң тайбыңны күзээрииниң база бир чайынданчак көргүзүү болганын **Кабудуң радиозу** демдеглээн. Совет Эвилели делегейниң хөй-ниитизиниң мурнунга тайбың болган чавырлыышкын дээш чайгылыш чок, быжыг турушту демиседчи кылдыр бодун база катап көргүскен.

(СЭТА).

КУБАДАБИЛЕ ЭПСЕТКИЛ КАТТЫШТЫРЫЛГАЗЫ

БЕРЛИН. (СЭТА). Берлинниң электри дериг-херекселдери кылыр заводунга Карибе далай девискээринге АКШ-тың агрессечи политиказынга удурланыышкынны плереднринниң массалыг митингизи болган. Вашингтонның социалистиг Кубаның адрезинге кыжаныышкыннарын, Никарагуаның болгаш Сальвадорнуң улустарынның херектеринге АКШ-тың холгаарлаашкыннарын ацаа хүлээп алдынган резолюцияда буруу шаап турар. Каттышкан Штаттарның ындыг айыылдыг планнары бүгү делегейде тайбыңга опшыгыы кыжаныышкын бооп турарын документинде айыткан.

Найысылалдың Гумбольдт аттыг университединге болган студентилер митингизинин киржикчилери «Кубадан холуң ырат!» деп, чаңгыс үн-биле иеген турганнар. Империалистиг бөлүктериниң буруузу-биле нарыыдаан амгы делегей байдалында Кубаның улустарынга, империализмге удур демисежип турар күштерге боттуг деткимчени кылырының онза чугулазын олар демдеглеп турганнар. Куба—социалистиг дем каттыштырылгазының быжыг кезээ турган, бооп-даа турар болгаш моон-даа соңгаар ындыг болур деп митингиге демдеглээн.

ТЫРТЫЖАР ЧОРУК

ВАШИНГТОН. (СЭТА-ның корр.). Дипломаттыг бедик албан-дужаалдарга бодунуң чоок киижилерин азы политиктиг талалакчыларын депшидер талазы-биле АКШ-тың амгы президентизин Р. Рейган оон мурнундагы бүгү президентилерни ашкан болуп турар. Республиканчы сенатор Ч. Метайес бо дугайын ажыы-биле медеглээн болгаш даштыкы чурттарда бүгү америк элчиннериниң 44 хуузу Рейганның чоок киижилери болуп турарын демдеглээн.

Даштыкы политиктиг ведомствода харыысалгалыг албан-дужаалдарга чоок киижилерин томуйлаарының практиказы моок мурнунда база турган, ынчалзажок ол практиканы Р. Рейган кедергей калбартканы конгресте дуурээшкинни болдургаш. Чурттуң даштыкы политиказы дээш сагыш човаашкыны конгресс кежигүннери илергейлеп, даштыкы политиканың айтырыгларын биллбес киижилерни дипломаттыг албан-дужаалдарга томуйлаанынга таарымнайн турар. Президентиниң томуйлааны хөй киижилер эргежок чүүлга билиглери болгаш дуржулгазы чок болуп турар деп, Ч. Метайес айыткан.

Сенаторнуң дуурээшкинниниг ол медеглели бүгүн үнделиниг болуп турар. Чижээ, АКШ-тың Сингапурга элчизин кылдыр бодунуң чоок киижизин Рейган томуйлаан. Конгресске ол «элчиннин» чоокта чаа дыңнаарга, Сингапурнуң амыдыралы-биле көңгүс танып эвес болган.

«АКШ-тың күрүне секретарының дузалакчызы У. Кларкты конгресске дыңнаарга, база чүве билбес чаржыныг байдалдыын көргүскен. Президент Рейганның ыйышкыны-биле конгресс кежигүннери У. Кларктың кандидатуразын бедик албан-дужаалга чүүлдүг деп көөр ужурга таварышкан. Калифорнияның судьязы турган У. Кларк Рейганның сөңгүлда кампаниязынга идепкейлиг дузаалаңы билдинде бергей.

«Сеп — меңээ, а мен — сеңээ» деп принцип ёзугаар Рейган бодунуң чоок киижилерин бедик албан-дужаалдарга томуйлаарының практиказын конгрессменнериниң од «дуурээшкинин» сонгадып шыдавас байдалдыг болуп турар. Чижээ, ол практиканы соксадырын Ч. Метайес негеваэп, а чүгле бичии шеглээрин саналдаан болуп турар.

А. ЛЮТЫЙ.

ШИИТПИРЛИГ БУРУУ ШАПКАН

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). «АКШ — Мурнуу Африка Республиказының» улам быжыглып турар сүлчээзин, Барыын чүктүң өске-даа чурттарының Претория-ның сөөк-язы ылгаар эргелекчи-биле бүгү талалыг харылзааларын африкан күрүнелер оларның дивининң Мурнуу чүгүнүң хосталырының, ол девискээрде сөөк-язы ылгаар чоруктуң хоочураан аарының узуткаарының оруунга кол шаптыктаашкын кылдыр көрүп турар. Сөөк-язы ылгаар политика айтырыының талазы-биле КНО-нуң Кол Ассамблеязының ниити хуралдарынга эгелээн саналонал солчуушкуннары ол дугайын хереченип турар.

КНО-нуң сөөк-язы ылгаар чорукка удур түскай комитединиң даргазы Ю. Маитама Суле (Нигерия) санал-онал солчуушкунун ажыдын турган, амгы үеде ол диптиң мурнуу чүгүнде чоруп турар национал-хосталга дээш демиседлиң алды киржикчилери шаажылаашкынны манап турарын сагындырган. Нацияларының делегей ниитилелиниң бүрүү шаап турары ол сөөк-язы ылгаар ёзу-чурум чагыргазы чүгле даштыкыдан деткимченин ачызында туруп турар. Барыын чүк күрүнелери Претория-га бодунуң ядролуг чепсээн тургузарынга дузалаашының быжыг херечизи база бар. Оны олар хамыктыг мурнунда Африканың күрүнелерин бастып, дорамчылаарынга херек деп көрүп турар.

Кожазы чурттарга удур агрессчи халдаашкыннарны үүлгедип турар сөөк-язы ылгааарының дерзин күрүпезинге АКШ-ка баштаткан барыын талазы чурттарның дузалап турарын Анголаның доктаамал төлээлекчизи Э. Ди Фигейреди шыңгыы шүүмчүлээн.

Барыын чүк күрүнелериниң акша дузаламчызы болгаш техниктиг деткимчези Претори-ниың ядролуг чазыйлаашкының хандырарынга идигалыг бооп турарын ол сагындырган.

Мурнуу-Африканың Африкан доктаамал конгрезиниң КНО-да доктаамал хайгаарактызы Дж. Макатини сөөк-язы ылгакчыларының чурттуң чонун дарлап, мөлчүүрүүн арталары шуут-ла фашистиг анар чыдарын айыткан. Ол АКШ-тың болгаш Мурнуу-Африка Республиканың шериг болуктериниң аразында харылзааларының быжыгып турары-биле холбаштыр оны чугаалаан. Вашингтон Претория-ны Мурнуу Атлантикага шериг болүүглеништикиниң тургузарын көрүп турар империализминиң стратегиязынга зарынга дузалаашының быжыг херечизи база бар. Оны олар хамыктыг мурнунда Африканың күрүнелерин бастып, дорамчылаарынга херек деп көрүп турар.

Кожазы чурттарга удур агрессчи халдаашкыннарны үүлгедип турар сөөк-язы ылгааарының дерзин күрүпезинге АКШ-ка баштаткан барыын талазы чурттарның дузалап турарын Анголаның доктаамал төлээлекчизи Э. Ди Фигейреди шыңгыы шүүмчүлээн.

Барыын чүк күрүнелериниң акша дузаламчызы болгаш техниктиг деткимчези Претори-ниың ядролуг чазыйлаашкының хандырарынга идигалыг бооп турарын ол сагындырган.

Мурнуу-Африканың Африкан доктаамал конгрезиниң КНО-да доктаамал хайгаарактызы Дж. Макатини сөөк-язы ылгакчыларының чурттуң чонун дарлап, мөлчүүрүүн арталары шуут-ла фашистиг анар чыдарын айыткан. Ол АКШ-тың болгаш Мурнуу-Африка Республиканың шериг болуктериниң аразында харылзааларының быжыгып турары-биле холбаштыр оны чугаалаан. Вашингтон Претория-ны Мурнуу Атлантикага шериг болүүглеништикиниң тургузарын көрүп турар империализминиң стратегиязынга

- Азия диптиң күрүнелериниң ниити күжениишкиннеринге үндезилээш, аңаа айыыл чок чорукту хандырар хемчеглерни чорудар.

— Делегей харылзааларынга күш ажыглавас дугайында бүгү делегей керээзин чедип алыр.

— Колониалдыг системаның дарлалыының бүгү артынчыларын, улустарның ден эргелии болгаш хамаарышпас чоруун кызыгаарларын, колониализмниң болгаш расизмниң бүгү одагларын долузубиле узуткаарын улустар аразының база бир кол сорулгаларының бирээзи деп санаар.

— Делегей садыглажыышкынынга сөөк-язы ылгаар болгаш өске кандыг-даа шаптыктаашкынаарны болдурбазын, делегейниң экономиктиг харылзааларынга дең эвес, диктаторжу, дарлакчы чоруктарның бүгү ылерээшкиннерин узуткаарын чедип алыр.

СЭКП болгаш Совет чазак Тайбың программазын амыдралга боттандырар дээш туруштуг дейисежин келгеп болгаш илдең чедиишкиннерни чедип алган. Делегейниң социалистиг системазы улам быжыгып, оон экономиктиг болгаш камгалал күчүзү өзүп, делегейге тайбыңның идегелдиг магадылакчызы бооп келген. Национал-хосталгалыг шимчээшкин улам хаваан, империализмниң Анголага, Эфиопияга болгаш Афганистанга удур кордаашкынары бууран дүшкен. Совет Эвилелиниң Индия-биле кады ажылдажылгазы быжыгып турар.

АШТЫРЫЫШКЫН

ЛОНДОН. (СЭТА). Парламентиге немелде соңгулдаларга Англияның эрге-чагыргазында консерватиктиг партия чаа аштырыышкына таварышкан. Ливерпульдуң чоогунда Кросбиниң соңгулда округунга социал-демократтыг партияның кандидады Ш. Уильямс тиилелгени чедип алган. Лондонның Кройдон районунга бир ай бурунгаар болган база ындыг немелде соңгулдаларга либералдыг партияның төлээлекчизи тиилелгени чедип алган турган.

Лондонуң парламентизиниң бижээнин ёзугаар алырга, 1918 чылдан бээр парламентиге болган соңгулдаларга Кросбиге консерваторларның кандидаттары үргүлчү соңгудуп келген. А бо удаада консерваторларның аштырыышкыны — М. Тэтчериниң чазаанга идегелди көргүспээн-дир деп солуннар демдеглээн. М. Тэтчериниң чазаа чёпсеглеништикиннерии, хамыктыг мурнунда ядролуг боо-чепсекти эңдере бүдүрериниң политиказын чорудуп турар. Айыылдыг ол политика Англияның экономиктиг, саң-хөө, социал айтырыгларын соөлгү үеде кедергей чидиглендирген.

Консерваторларның амгы чазаа школаларны, эмнелгелерии, чуртталга бажыңнарын, оруктарны тударын кызыргап, оортан кампаттынган хөй түңүг акша-биле АКШ-тың «трайдент» деп ядролуг ракеталарын садыл ап турарын Англияның демократтыг парлалгазы либералдыг партияның төлээлекчизи тиилелгени чедип алган турган.

Кадык камгалалынга, улус өөредилгезинге, социал хандырылгазынга көрдүнеп хөреңгелерни кызырган күсели-биле чепсеглениишкиннерии М. Тэтчериң чазаа база эңдере бүдүрүп турар. Чазактың милитаристи ол политиказынга соңгукчулар шиитпирлиг улурланып турарын Кросбиге болган Кройдонга болган соңгулдалар бадыткаан. Хөй-ниитиниң санал-оналын ёзугаар алырга, бүгү-ниити соңгулдаларынга төрилериниң партизынга соңгучуларның үштүң бир кезии безин четпес хирези деткин болур байдалдыг.

КЫДАТТЫҢ АНТИСОВЕТЧИ ПРОПАГАНДАЗЫ

ПЕКИН. (СЭТА). «Совет кыжаныышкын» дээр хоозун нүгулдээшкини-биле кыдат пропаганда чүгле чурттуң чонун эвес, харын-даа өске чурттарның улустарын коргудуп турар. ССРЭ-ниң тайбыңга ынак диштыкы политиказын, дайын айыылын болдурбазынче утланган оон соксаал чок күжениишкиннерин нүгулдээн болгаш хажыткан материалдарны Кыдаттың массалыг информация органнары парлап турар. «Совет шериг баазаларын», «совет шериг кезектерин» чураан материалдарны Кыдаттың барык бүгү солуннарынга парлаан.

Антисоветтиг нүгулдээшкиннерни Кыдаттың албан-дужаалдыг кижилери боттарының чугааларынга база кылып турар. «Дайынга белен болуңар!», «Бүгү чон — солдаттар» деп Маонуң лозунгаларын олар катаптап турар. Синьцзян-Уйгур автономнуг районнуң партия комитединиң бирги секретары Ван Энымаонуң чүүлүн «Жэньминь жибао» солун чоокта чаа парлаан. Совет Эвилелиниге удур демиселге Синьцзянны «күүдүг шивээ» болдурарынче ол кыйгырган.

ССРЭ-биле кызыгаарлашкак можуда парлап турар «Хэйлунцзян жибао» солун «Соңгу чүктеп кыжаныышкын» деп эгелиг чүүлдүг парлаан болгаш совет-кыдат кызыгаарда хөй шеринн Совет Эвилели «моонцеп турар» деп нүгулдээн.

Кыдаттың бодунуң дайын белеткелдерин, Азияның болгаш Оожум океанның районнарының чурттарынга хамаарыштыр эжелекчи планнарын чажырар база агартыр дээш Совет Эвилелиниге удур нүгулдээшкиннерни, ожоотен пропагандаңа өөскүдүп турары илдең-дир. Кыдаттың солуннары, радиозу, телевидениязын кыдат шеригнерии эдепчеглээрииче, дайын белеткелин улам күштелдиреринче кыйгырып, Вьетнам Социалистиг Республикага удур дайынны белеткээн болгаш ында ажылдажылганың оруу-биле чоруурун үргүлчүлээр бе азы конфронтациянын болгаш «соок дайынын» үелеринче катап эглир бе деп, шиитпирлиг шилип алышкынар туруп турарын неделя санында үнер индий «Нью эйдж» солун бижээн. Малдион-миллион кижилер боо-чепсекти эңдере бүдүреринин угаап-сарыыл чок угланыышкынынга болгаш Рейганның администрациязының авантюристиг политиказынга удурланыы турарының дугайын Барыын Европаның чурттарынга болгулаан кажан-даа көзүлбээн массалыг чыскаалдар хереченип турар. Л. И. Брежневтиң ГФР-же аян-чоруу чер кырынга тайбыңны быжыглаарының, улус-тар аразының дүшкүүрлүг чоруун чавырыдырарының, ядролуг чепсекти кызырарының айтырыгларынче кол кичээнгейни салып турар Совет Эвилелиниң тайбыңны күзээрииниң база бир чайынданчак көргүзүү болганын **Кабудуң радиозу** демдеглээн. Совет Эвилели делегейниң хөй-ниитизиниң мурнунга тайбың болган чавырлыышкын дээш чайгылыш чок, быжыг турушту демиседчи кылдыр бодун база катап көргүскен.

(СЭТА).

ТАЙБЫҢ

Агитаторларга, политинформаторларга

Тайбың программазының ' ол утказы мындыг:

— Акы-дүңма социалистиг күрүнелериниң чаңгыс эвин чайгылыш чоокка быжыглап база чаа ниитилелди тургузарынга оларның бүгү талалыг кады ажылдажылгазын сайзырадыл, тайбыңны быжыглаарынга оларның чаңгыс аай идепкейлиг салыышкынын калбартыр.

— Тайбыңга айыылдыг, улам калбарын турар чепсеглениишкинни эңдере бүдүрерин соксадыр болгаш чепсектиң чыгдынган күралвырларын кызырарынче, чепсеглениишкинни дүжүрериниче шилчилгеии чедип алыр. Ук сорулгага дүүштүр:

а) Стратегиг чепсеглениишкинни кызыгаарлаарының болгаш кызырарының дугайында ССРЭ биле АКШ-тың аразында чаа дуржулганы белетизирии доозар, ядролуг чепсектя шеңээрии бүгү ниити болгаш бүрүн соксадыр дугайында, химиктиг чепсекти хоруур болгаш чок кылыр дугайында, массалыг уузткашкының чепсээниң чаа хевирлерин болгаш системаларын тургузарын база ол ышкаш долгандыр турар бойдус чүүлдерии дайынга болгаш өске-даа өжээтен сорулгаларга ажыглаарын хоруур дугайында делегей керээлерин чарары дээш бүгү чүүлдерии кылыр;

б) Тоң Европага чепсектиг күштерии болгаш чепсектерии кызырар дугайында чугаалажыышкыннарны идепкейжидерә-биле чаа күжениишкиннерии кылыр. Бо угланыышкынга баштайгы тодаргай базымнар дугайында дугуржулганы чедип алган соонда ук районга шериг чавырлыышкыныың херээн дараазында чылдарда уламчылаар;

Дыка хөй күрүнелериң талазындаа шериг чарыгдалдарын доктаамал өстүрериниң орнунга оларны үргүлчү эвээжедирии чедип алыр;

г). Чепсеглениишкинни дүжүрер талазы-биле бүгү-делегей конференциязын дүрген чылдырар дээш бүгү хемчеглерии алыр.

— Артыш калган дайын одагларын узуткаарынче болгаш бир-ле дугаарында Чоокку Чөөн чүкке чөптүг болгаш бижыг тайбыңны боттандырарынче тайбыңга ынакшылдыг күрүнелериниң күжениишкиннерин мөөңнээр. Шак ындыг таарыштырылга-биле чергелештир. Чоокку Чөөн чүкке чепсеглениишкинни эңдере бүдүрерии соксадырынга деткимче көргүзер дугайында айтырыгны хамаарышкан күрүнелер чугаалажып көөр.

— Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чавырыдырарын хаңыладыр, күрүнелер аразынга бот-боттарынга ажыктыг кады ажылдажылганың тодаргай хевирлерин боттандырар талазы-биле бүгү чүүлдерии кылыр. Ниити Европа чөвүлел хуралының Түңнел актызын амыдыралга долузу-биле боттандырар. Европага тайбың кады ажылдажылганы хогжүдер хемчеглерии идепкейлиг чорудар. Тайбың кожа-хелбээ догуунаашкының принципиннери-биле чергелештир яазы-бүрү талааларга — политиканга, экономиканга, эртемге болгаш культурага — Американың Каттышкан Штаттары, Франция, ГФР, Великобритания, Италия, Канада, Япония болгаш өске-даа капиталистиг күрүнелер үр үеде бот-боттарынга ажыктыг кады ажылдажылга харылзааларын хөгжүдерии үргүлчүлээр.

— Азия диптиң күрүнелериниң ниити күжениишкиннеринге үндезилээш, аңаа айыыл чок чорукту хандырар хемчеглерни чорудар.

— Делегей харылзааларынга күш ажыглавас дугайында бүгү делегей керээзин чедип алыр.

— Колониалдыг системаның дарлалыының бүгү артынчыларын, улустарның ден эргелии болгаш хамаарышпас чоруун кызыгаарларын, колониализмниң болгаш расизмниң бүгү одагларын долузубиле узуткаарын улустар аразының база бир кол сорулгаларының бирээзи деп санаар.

— Делегей садыглажыышкынынга сөөк-язы ылгаар болгаш өске кандыг-даа шаптыктаашкынаарны болдурбазын, делегейниң экономиктиг харылзааларынга дең эвес, диктаторжу, дарлакчы чоруктарның бүгү ылерээшкиннерин узуткаарын чедип алыр.

СЭКП болгаш Совет чазак Тайбың программазын амыдралга боттандырар дээш туруштуг дейисежин келгеп болгаш илдең чедиишкиннерни чедип алган. Делегейниң социалистиг системазы улам быжыгып, оон экономиктиг болгаш камгалал күчүзү өзүп, делегейге тайбыңның идегелдиг магадылакчызы бооп келген. Национал-хосталгалыг шимчээшкин улам хаваан, империализмниң Анголага, Эфиопияга болгаш Афганистанга удур кордаашкынары бууран дүшкен. Совет Эвилелиниң Индия-биле кады ажылдажылгазы быжыгып турар.

АМГЫ үеде дайын айыылы улам кедергээн. Ынчангаш СЭКП-ниң XXVI съездизинге тайбыңны камгалаарынче угланган чаа немелде хемчеглерии ажылдап кылган.

Ук съездиге тайбыңга хандыкпылдыг дараазында саналдарны киргеп.

Барыын Европага, Ыраккы Чөөн чүкке идегежир чоруктуң хемчеглерииге хамаарыштыр сонуургалдыг бүгү чурттар-биле тодаргай чугаалажыышкынарны, колониализмниң болгаш расизмниң бүгү одагларын долузубиле узуткаарын улустар аразының база бир кол сорулгаларының бирээзи деп санаар.

— Делегей садыглажыышкынынга сөөк-язы ылгаар болгаш өске кандыг-даа шаптыктаашкынаарны болдурбазын, делегейниң экономиктиг харылзааларынга дең эвес, диктаторжу, дарлакчы чоруктарның бүгү ылерээшкиннерин узуткаарын чедип алыр.

СЭКП болгаш Совет чазак Тайбың программазын амыдралга боттандырар дээш туруштуг дейисежин келгеп болгаш илдең чедиишкиннерни чедип алган. Делегейниң социалистиг системазы улам быжыгып, оон экономиктиг болгаш камгалал күчүзү өзүп, делегейге тайбыңның идегелдиг магадылакчызы бооп келген. Национал-хосталгалыг шимчээшкин улам хаваан, империализмниң Анголага, Эфиопияга болгаш Афганистанга удур кордаашкынары бууран дүшкен. Совет Эвилелиниң Индия-биле кады ажылдажылгазы быжыгып турар.

Ядролуг халапты болдурбазының амыдыралчы эргежок чугулазын көргүзер авторитеттиг делегей комитединиң тургузар.

Ынчангаш делегей байдалын экижидериниң, дайынны болдурбазының аргаларын дилеп тывар Айыыл чок чорук Чөвүделиниң кежигүнү күрүнелериң дээдиң удуртукчуларының киржилгезиң-биле Айыыл чок чорук Чөвүделиниң түскай хуралын чыылдырары ажыктыг.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ саналдары шак ындыг хөй белүк айтырыгларны хаара тудуп турар. Ол саналдар делегейге тайбыңны быжыглаарынче утланган. Октябрьның тиилээн хүнүнден эгелээп бо хүннерге чедир бистиң Коммунистиг партиявыстың бүгү-ле күжениишкиннерии чырык чер кырынга тайбың дээш демиселге бараалгаан. Социализм болгаш тайбың кажан-даа чарыдбас. Империалистиг пропаганда Совет Эвилелиниң талазындан «шериг кыжаныышкынының» дугайында хөй-ле хоозун шуугап турар. «Правда» солунуң корреспондентизиниң айтырыгларынга харыылап тура, СЭКП ТК-ның Чиргине секретары эп Л. И. Брежнев мынча дээн: «Совет удуртулганың болгаш ниитизи-биле совет улустуң бодалдары база күжениишкиннери ядролуг дайынны болдурбазынче, оон кыптыга бээрииң аймылын чайгадырынче угланган».

М. БАЯЫР-ООЛ.
философия эртемнериниң кандидады.

Канар ортулуктарда Пузрто-де-ле-Круз деп курорт хоорай (чурукта) бүдүн чылдың тургузунда хөй санныг туристерни, дыштанып ивилгеннерни улаштыр хүлээп ап турар.

ЭФЭ—СЭТА-ның фотозу.

Ак халаттыг КИЖИЛЕР

Уруу школазын чедишкинниг доозуп алган чедиш кээрге, ада-иези аажок-ла өөрүп чугдаалажып олурганнар. Чугаа оон-даа уламчылап, аным болурул, кайнаар өөренип чоруурул деп айтырыгны өг-бүле аразында база сүмележип дугурушканнар.

Оя-ла күзүн Александра Дажы-Сегбе эш-өөру-биле кады Кызылдың эмчи училищезинге киреринниң ынылгалазын чедишкинниң дужаган, сувдулуу-биле өөренип киришкен. Эмчи училищезинден фельдшер салбырын 1973 чылда мактал бижик-биле доозкаш, Улуг-Хем районнуң Чаа-Хөл эмнелгезинге акушербалап ажылдай берген. Аныяк акушерка удаваанда ажылынга кызымак, кижилерге эптиг-эзилдек чоруун көргүзүп, чонунга мактадып эгелээн.

Үр болбаанда ол эмнелге черинден Кызылче бир лаборант кижини өөредип чоруудар апарган. Шилиишкин Александра Дажы-Сегбеге кээп доктаагаш, Кызылдың топ эмнелгезинге түр өөренир лаборант курузуп доозкаш, база катап-ла Чаа-Хөл эмнелгезинге бо таварылгада лаборантылап ажылдаашаш, баштайгы дадытымныкшыны алган.

Александра Чамыяновна мыяновна оңу эки билип, бодунуң ажылынга харыы-салгалыг чоруун көргүзүп ажылдап келген.

Эмнелге коллективи онаашкан ажылынга кызымак, эш-өөрүнге киткөнгейлии дээш лаборант Дажы-Сегбени хүндүлээр. Ол түгле ажылга идепкейлиг эвес, хөй-никитичи кижи. Оон хуралдарга саналдарын берип, эш-өөрүбиле сүмелешкен түрарын бола көрүп болур. Ол коллективтиң профвилел комитединиң доктаамал бежингүү болуп, эмнелгениң иштики ажылын эжиждеринге база бодунуң эвээш эвес үлүг-хуулуун киирип келген.

А. МОНГУШ.

ӨӨРҮП ЧЕТТИРДИМ

Ак-Довуракта кезер эмнелге салбыры бар. Салбырның ажылдакчыларынга солун дамчыштыр өөрүшкүмүү илередикседим. Кезер эмнелгеге беш удаа чыдып. Өөлүг баарда, кончуг аар байдалдыг турдум. Ол салбырның улуг эмчилериниң, сестраларының болгаш санитаркаларының ачызында, кадыым эжиждим.

Эмчилер Александр Лещенкога, Александр Дегтярьга, Владимир Касимовка, Юрий Князевке, эмчи сестралары Надежда Севекинтке, Зинаида Салчакка, Татьяна Баирге, санитаркалар Зина Күжүгетке, Оюмаа Ооржакка улуу-биле өөрүн четтиргенимни илереттим. Оларның ажыл-ижинге моон-даа соңгаар чогаадыкчы чедишкиннерин күзедим.

В. ИРДЫПЕЕВА.
Барымн-Хемчик район.

ЛАБОРАНТ

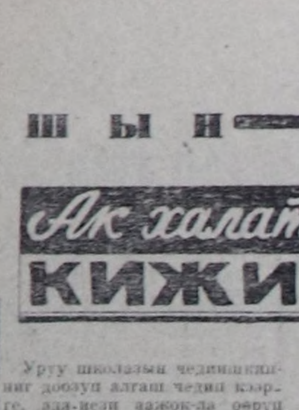

Каадыр Викторовна Сундуй кадык камгалал шугумунга он ажыг чыл ажылдаан. Амгы хүннерде ол Тес-Хемниң Самагалдайда рентгенологтап ажылдап турар. Ол бодунуң дорт хүлээлгезинден аңгыда, хөй-никити ажылдарының идепкейлиг киржикчизи. Эмнелгеде улусчу контроль болүүнүң даргазы. Оон мындыг үлегерлиг ижин үнелеп, бо чылдың бирги чартыында районнуң хүндүлел самбыразынга киирген.

ЧУРУКТА: К. Сундуй.

Т. КУҢГААНЫҢ сөзү болгаш фотозу.

Таңды районнуң хирург эмчизи Кончап Халбың-Кулакович Куулар ында хүндүткелдиг кижилерниң бирээзи. Ол 1968 чылда Красноярскиге медицина институдун чедишкинниг доозкаш, Чадаана хоорайга ажылдап турган.

Бодунуң түскай билиин бедидип алыры-биле ол Москва хоорайга ординатураже өөренип киргеш, ону 1976 чылда доозкан. Ам Кончап Халбың-Кулакович Бай-Хаакта ажылдап турар. Оон эргелекчилеп турары хирургия салбыры район эмнелгезиниң салбырлар аразында чарлаттынган социалистиг чарыштың тиилекчизи, а оон эргелекчизи К. Х.-К. Кууларның портреди районнуң хүндүлел самбыразында киирген.

ЧУРУКТА: К. Х.-К. Куулар.
А. ОЮННУҢ фотозу.

ҮЛЕГЕРЛИГ

Кызылдың херээженнер консультациязының хүндүткелдиг кижилериниң бирээзи Вера Романовна Блинова. Ол ында сыкыртып эмнээр кабинетти эргелекчилевишаан, улуг сестралап ажылдап турар. Хоочун сестраны хоорайның херээженнеринде танывас кижи хөвөр. Ол кандыг-даа кижилер-биле чоок чугаалажып билир, эптиг-эзилдек чаңныг.

Бо коллективке од 20 ажыг чыл ажылдаан. Бодунуң шилип алган мергежилинге хандыкпылдыын. ажылга бердингенин өөрү мактап чугаалажыр. Вера Романовна Кызылдың медицина училищезиниң доозукчузу. Ол баштайгы күш-ажылчы базымын Барымн-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык эмнелгезинге эгелээн. Эмчиниң харыысалгалдыг ажылын ынчан херек кырында амыдыралга көргеш. Аныяк эмчи дуржулгалыг эш-өөрүнүң арга-сүмезин ап, кызымак ажылдаанының түпколинде, чоорту мактадыгдардан чыдып калбайн келген.

Үш чыл ынчаар ажылдап чораан, от-бүлезиниң зайы-биле Кызылга чурттай берген. Кадык камгалал киддиин ону херээженнер консультациязынга ажылдарын сүмелээн. Оон бээр хөй чыл эрткен. Бо үениң дургузунда чоннуң каждым камгалаар херекке кызымак бараан бооп келген. Мергежилиниң ёзулуг-ла мастери болу берген.

Вера Романовна аныяктарга арга-дуржулгазын дамчыдып берип чоруур. Сестралар чөвүделиниң кичээлдерин билдилиг удургун, аңаа дуржүлга солчулгазын организастап турар. Коллективтиң хөй-никити ажылдарының идепкейлиг киржикчизи, ында херээженнер чөвүделиниң, профвилел организациязының кежингүү. Ажылынга кызымак, идепкейлиг чоруу дээш ол хүндүлел биижиктер, өртектиг барааннар-биле кап удаа шаңнаткылаан. Ол Ленинчи юбилей медальдың эдилекчизи. Аныяктарга үлегерлиг эмчи сестразының ажыл-ижинге чогаадыкчы чедишкинин күзеп артым.

Т. ОНДАР.

ЧУРУКТА: херээженнер консультациязында эмчи сестразы В. Р. Блинова ажыл үезинде.

О. ОХЕМЧИКТИҢ фотозу.

АЧАМНЫҢ ТУРАСКААЛЫ

АРХАНГАЙ аймактың төвүнде Тарнат сумузу, мозоңи-биле алырга, Моолга база бир чараш черлериниң бирээзи. Чаган деп хөл ук черниң көл каастакчызы. Оон суунуң өңү кезээде ак-көк. Бүгүлчүннерлиг эриктериниң кырында ак-көк дээр чайнаан болгаш ындыг хире.

Меңээ бо чер кончуг эргим. 1932 чылдың майда ук хөлдүң чанында контрреволюсчу дээрбечи болуук биле Моолдуң доктаамал отрядының шерии улуг сестралап ажылдап турган. Отрядка совет эмчи—моон ачам С. Немой турган.

МАР-ның чазааның чалаашын өзүүлээр коммунист Самуил Немой кадайы болгаш бичии оглу-биле 1930 чылда Архангай аймакка чедип келген. Оон келгенинден кол-ла соруглазы—чоннуң кадыын камгалап, эмнээри. Ийи чыл дургузунда безин аймакка эмнээринге ажыты бурунгаар балыкпы кылган: эмнелге, диспансер черлери болгаш чүртта эш-не баштайгы ясли ажыттынгылаан. Кол чүве — моол мал ажылдыглар совет эмчиге идегээр апарганы. Олар ламаларже эвес, эмнелгеже баар болу бергеннер.

Араттарның кадыы дээш доктор С. Немой бүгү-де күжүн берип чораан. Ол түс черниң чоннуң идегелин болгаш хүндүткелин чаалап алган. Олар Немойдан түгле медицина талазы-биле сүме алырындан аңгыда. амыдыралдың хөй талалыг айтырыгларын сонуургаалар. Улуг стажтыг партия кежигүнү кижи боорга, аңаа чорсаарланырлар. Ажыл-даа, амыдырал-даа талазы-биле доктор дузалаваан таварылга түрбаан. С. Немой сапитар сумказын эгинигээ, холга боону туткаш, революсчу отряд-биле Цаган холче чоруп каар турган. Бир-ле катап дэрбечи бөлүк-биле сегиржин алышкын үезинде совет доктор араатанзыг ёзу-биле өлүртжен. Оны Цэцэрлэгниң чоогунда деп кырынга хөрүжүткен...

...Чылдар эрткен, С. Немой докторлуң кадайы болгаш оглу—бистер 1960 чылда катап-ла акы-дуңма Моолга ыдып, совет эмчиниң турацкаалының ажыдыышкынының, аймак эмнелгезинге оон адын тыпсырының ёзулалыга киришкен бис. Бо одургларның автору 1932 чылда түгле беш харже кирген турган. Хууда сактышкыннар ынчангаш кончуг эвээш. Ынчалзажок авам акы-дуңма чүрттүп амыдыралының дугайында үргүлүү чугаалаар, бажында ол үеним чүруктары камның кадагалаттынган.

Цэцэрлэгге дүрген чедерин бодап, Архангай аймакче машиналыг чоруп орган бис. Орук дургаар бистер сывы саглайтыр үнген тараалыг шолду көрдүвүс, үжен чылдарның эгезинде маңаа тараа көңгүс чок турган. ынчангаш авам, ол бүтүнү караа-биле көргеш, бүзүревээн. Цэцэрлэгте ясли-дерни, школаны улуг сонуургал-биле көрген бис. Чүртта назы четпээн үруглар албан черлериниң четкизи оскен. «1930 чылда доктор Немой ада-иелер үругларын ясличе тургусун деп эорежин түргән» деп, аймактың партия комитединиң секретары авамга өөрүшкү-биле чугаалаан.

Ам Моолга келгенивис кажан-даа уттундурбас. Ачам МАР-ның Дайынчы Кызыл Тук ордени-биле шаңнаткан, ынчан авамга, Полир Сылдысы ордении тывыскан.

Бистиң от-бүлевис Моолга хөй катап четкен, эргим ачавыстың хоорүнге бо-ла баар бис. Бис төрээн черивис Цэцэрлэгниң болгаш Улан-Баторнуң дүрген өзүл, чаагайжып, бурунгу чүрттүң овурлевири өскерилгенин мага ханып көөр бис. Ам маңаа 1980 чылдагы бодумнуң сактышкынымны чугаалап көрейн.

...АЭРОДРОМНУ хүн шыва бергенде, мени, авамны болгаш Москваның медицина институдунуң бирги курузунуң студентизи уруумну өңүткеривис өөрүшкүлүг утказаннар. Аймак эмнелгезинин 50 чылының болгаш С. Немойвун чаа турацкаалының ажыдыышкынының байырлалынче — Цэцэрлэгже далашкы чораан бис. Цэцэрлэгте шак-даа четпээнде хоорывиске, пионерлер үткүп, чечектер тудусканнар. Хоорай көскүзүбиле чаагайжып, сайзыраан.

Дараазында хүн аймак эмнелгезиниң девискорнире тургускан турацкаалдың ажыдыышкыны болган. Сан дорт пирамидаларның хажыышкында мрамор самбырада: «Мында моол улустуң чечектеливишкини болгаш аас-кежии дээш бодунуң амы-тынын берген коммунист-интернационалист, доктор С. М. Немойну хөөржүткен» деп орус болгаш моол дылдарда сиилбин каан.

Ийе, Моолдуң бөгүнгү ааскежии дээш бистиң ачавыстың төккен ханы халас барбаан. Эмчиниң мөңгеде турацкаалы, Моолга социализмни тургузуушкунуунуң чылдарында мөчээн еске-даа совет улуска турацкаал болуп, совет-моол пайыралды улам быжыктырган.

Александр НЕМОЙ,
эмчи.

ТААРЫМЧАЛЫГ

«Кызыл тук» совхозтуң участок эмнелгезинге кире бээрге шупи-дашты кезээде арыг-силиг чыдар. Аарыг кижилер хүзээн алыр расписаниезин көскү черде аскан. 15 орунныг палаталар база бар. Ында чеди эмчи ажылдап турар. Фельдшерлер Надя Кыргыс, Чайкипа Монгуш, Нордуп Кара-Сал болгаш хен чүп турар ажылчын Кок Ооржак олар үр чылдарда ажылдап келген. Олар чоннуң кадыы дээш дүне-хүндүс дивес, кандыг-даа үелерде ырак-чоок чалалгаларже чорун, ак сеткилдиг бараан бооп турар.

Эмнелгениң ажылдакчылары боттарынга онаашкан ажылындан аңгыда, хөй-никити ажылдарга активни киржилгеш, Совхозтуң Хорумнуг-Ой деп черде хойжу бригаданың малчыннарының кажалларының көржеңнерин кап удаа коптарышкан. Моон-даа соңгаар оларны шефке алырлар. Эмчилер көрүнген график ёзугаар малчыннарже үнүшкүннерни кылып, эмчи дузалаамчызын көргүзүп, түскай темалыг деңцилларны номчуп, бесседаларны кылып турар.

Участок эмнелгезиниң кыпка белеткели эки. Оттулар токпакты болгаш хөмүрүү четчиги-биле дүжүрген. Ында кочегарлар эмчилерге болгаш аарыг кижилерге таарымчалыг байдалды тургузуп, ажылынга кызымак диртип турар.

Д. ООРЖАК.
Овур район.

БАШ УДУР ТОДАРАДЫПТАР

Кижиниң аарыын тодарадырда эмчилер баштай хаңын, ижинде суук үүлүүн болгаш веке-даа үүлдерни дужаар дээр болгай. Аарыг кижиниң чараазын көөр дээр үе кел чыдар.

ССРЭ-ниң Кадык камгалал министерствозунуң стоматологиянын төп эртем-шинчилел институдунуң эртемденнери кижиниң акеын шинчилээнинең түннелинде чаа үүлдерни тып үндүртеннер. Чамдык хоочураан болгаш ыяктан болган аарыглар үезинде шараланчак кежинде белок тыптып келир. Аарыг хоочураан тудум аас иштинде белоктар улам көвүдээр дээрзин тодаратканнар. Ол шинчилелди москвачылардың чедишкиниг ажыдыышкыны деп саналы. ССРЭ-ниң Күрүнеңиң ажыдмышкын даңзыпче ол ноябрь 27-де киргеш.

Ол ажылдың авторларының бирээзи, ук институттуң лабораторин эргелекчизи, медицина эртемперииниң доктору В. И. Исаев мынчаар чугаалап турар:

— Бистиң институттуң директору, ССРЭ-ниң МЭАзының академиги А. И. Рыбаков дыка хөй материалдарны чыып турган, аас иштиниң чараазы дээрге иштики органнарның канчаар аараанын көргүзүп турар чүүл деп шынызыдын шыдаан. Буруи шагнын кижилерге дыл — ижин-хырының көрүнчүү деп чугаалап турган болгай.

Аас иштиниң аарыын болгаш мыжын оон эге чадазында-да тодарадып чораанны, думчук биле боостаа аразында шараланчак чүүлдерни шинчилээш, ында хырын белогун тодарадып үндүрген соонда аарыгны дарый эмнээр арга тургустунар.

А. И. Рыбаковтун, В. И. Исаевтиң, аспирант Т. Пасэдрөөниң ол ажыдыышкыны биетин чүртүүстә-даа, даштыкыда-даа пептерээн. Оон дузазыбиле аарыгларны баш удур тодарадып антар анарганнар.

Р. АХМЕТОВ,
СЭТА-ның корр.

РСФСР-ниң автономнуг республикаларында

КУЛЬТУРАНЫҢ ЧАА ТУДУГЛАРЫ

Марий АССР-де «Алексеевскиң» совхозтуң чаа Культура бажыңы совхозтуң тудугларының каасталгазы болуп турар. Ол — 300 өөрүкчүге залдыг, делгем фойелиг, библиотекалыг, номчулга залдыг, болгүмнер эрттирер өрөөдерлиг. Ынак урап түүдүнүң янзы-бүрү хевирлери-биле белеткел кылырынга бүгү таарымчалыг байдалдар ам боттыынгыр урап түүл болгүмүнүң киржикчилеринде тургустунган.

Культураның чаа тудуглары —марий чоннуң бөгүнгү амыдыралының көскү чедишкиннери. Автономнуг республикага сөөлгү каш чылдарда культураның чөөрби чыгыы төптери туттунган. Ол — архитектураның чараштыр туттунган тудуглары. Йошкар-Олада В. И. Ленин аттыг Культура ордузу, Козьмодемьянск хоорайда болгаш Морки суурда Культура ордулары, Марийниң күрүне филармониязының чаа бажыры болгаш оон-даа еске тудуглар аза хамаарыжыр. Республика төвүнде ажыттынган чүруктар галереязы чоннуң эстетиктиг кижилдилгезинге улуг саддарны чедирип турар. Кинотеатрларның, библиотекаларның, музыка болгаш хөгжүм школаларының четкилерин калбарткан.

Культура тудугларының моон соңгааргы хөгжүлдези бээр улуг. Хоорайларга болгаш көдээ суурларга культура бажыңнарының тудуглары, республиканың эртем библиотеказының, чогаадыкчы ажылдакчыларының бажыңдыкчылары, ойнаарактар театрының тудуглары планнаттынган. 1984 чылда демдеглээрге улуг бүдүрлал — Йошкар-Оланың 400 чыл болуру оюнда тудуглардың дыка хөй ажыглалга киргеп.

Л. КОНОРЕВ.
Йошкар-Ола.

КАЗАНЬНЫҢ НОГААН ШИМЕЛДЕЗИ

Казаньны — Поволжьеның эң чараш хоорайларының бирээзи кылдыр кылырын хоорайның чаагайжыдылга ажылдакчылары шиатпирлээн.

Казаньчыларның эң кыйак дыштанылга чери — В. И. Ленин аттыг сад бир дугаарында-ла эрги хевирин эскертинкен. Эрги ыяштарны оон ыраткан, хадыңардан тургустунган черни ында кылган. Садты ийи кезекке чарып турар халаны туттунуп үнер чечектер-биле каастаан.

Паркта зэ кылыышкын архитектурлуг каасталга-биле каттыжып турар. Граниттен болгаш даштан кылган каасталганы садтарда болгаш скверлерде тургускан. Скульптуралар, фонтаннар, чечектер тарымыр черлер хоорайның погаанчыдылгазын улам аянныынчы кижирип турар. Оларны дизайнерлер, чурукчулар, ыяштан сиилбикчилер белеткеп кылган.

Казаньның ногаанчыдылга ажылдакчылары паркка тарып олурар ыяштарны чаарыштыр шилип ап турар: терек болгаш липа-биле кожалаштыр мөңгүннелүүн өөнүг кизильникти, киргин чодурааны, япон спирайны тарып олурткан. Оларны түскай черлерге өстүргеп. Бедик тудуглар-биле бедиинге шенгеп дег, дөртеп харааг дубтар ында бедип үнгүлээн. Эрткен чылын ол ыяштарны 10 тонна чедир хемчээлдиг довураа-биле кады аргадап хоорайже сөөртүп келгеш. Эрткен чайның иваг хүннеринде оларның дазылдарынче сугну болгаш чемиштиг ескерде үүлдерни кудуп, дубтарны ажаап тургаш.

Ам хоорайның чурттакчы бүрүзүнге-ле погаанчыттынган он дөрбелчин метр чер опаажыр. Беш чылдың төнүзүндө ол сан бүдүн чартык катап улгадыр.

Н. СОРОКИН.
Казань.

ХООЧУННАРНЫҢ КОНЦЕРТИ

Дайынның болгаш күнгажылдың хоочуннарының Соңгу-Осетин АССР-ниң Амыдырал хандырылга министерствозунуң клубунда тургустунган хөйүң ыры чаа-чаа концерт программаларын тургузуп турар. Бо коллективке улустуң хөйүң ыры деп бедик атты чоокта чаа тывыскан.

Кежеге ажыттының, көрүкчүлериң мурнуунга хоочуннарның хөйүң ырының киржикчилери үнүп кээргеле, адыш часкаашкыннары чангыланып үнер. Ынчангастың ургазы чок: сценада — фронтучу чораан, баштарының дүктеря көгерип калгылааннар, Соңгу Осетиның аталдарлыг кижилери. Оларның херектерин хөй-хөй орденнер болгаш медальдар каастаан.

Солун намдарлыг кижилер ында эвээш эвес. Ада-чурттуң Улуг дайынының хоочуну З. Платонов ол коллективтеге тургустунган хүнүнден эгелеп ында киргеп. Фронтучу чораан ол хоочун кижи аялгалар бижип, шүлүктер чогаадып турар. Оон харысезен четсе-даа, ол ам-даа сергек, хоочуннуң күүсеткен номерлерин чон аажок соңуургаар. РСФСР-ниң школаларының алдарлыг башкызы Е. Демченко, эки ажылы дээш хөй-хөй орденнер болгаш медальдар-биле шаңнаткан А. Виндзигина, М. Паук болгаш оон-даа ескелер хөйүң ырында хөй чылдарда ырлажып келген.

Ол коллектив чонга чөөрби чыл дургузунда бараан болуп турар. Оон программазында — орус болгаш дашты-ы классика, ажылчын аңнында, партияга, Ленины, улустарның найыралыга тураскаакан ырылар. Могалыглаг биибес ол ажыл-ишчилер чөөрби чыл дургузунда фабрикаларга болгаш заводтарга, шалычы тудугларга, хову турлагларынга, школаларга, телевиденеге муң чыгы концерттерни көргүскен.

Ажылчы чоннуң бот-тывынгыр, чогаадыкчы чоруунче ол кичээлейни Соңгу Осетияда усталдырып турар. Чогаадыкчы чүс-чүс болүүмнерниң, танцы ансамбльдерин, хөйүң ырыларын, улусчу театрларны организастап тургускан. Бот-тывынгыр урааның чүүлде 50 муң ажыг кижи киржип турар.

В. ШАНАЕВ.
СЭТА-ның корр.
Орджоникидзе.

ДЕКАБРЬ 4-ТЕН 6-ГА ЧЕДИР ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ДЕКАБРЬ 4-ТЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Үе». Информастыг программа. 8.40 — Эртенги гимнастика. 9.05 — «Горнистер, харылаңар!» 9.35 — «Од мазыцияга болган». Уран-чечен фильм. 10.55 — «Арыгда хөл чаңында». Документалдыг телефильм. 11.05 — Дм. Дм. Шостакович. № 1 квартет. Ленинградтың күрүне филармониязының симфония оркестриниң квартедиң күүседир. 11.20 — Телемедээлер. 11.25 — 14.15 — Чапсар. 14.15 — Телемедээлер. 14.35— «Сээн күш-ажылың — сээң бедиңи». Кинопрограмма. «Көдөө Совет даргазы», «Жанабай Аламатовтуң чаагай септябрьлары». 15.15 — «Бир сылдыстың адын катаптаар мен». Документалдыг телефильмниң баштайгы көргүзүү. 16.15 — «Москва болгаш москвачылар». Москва дээш тулчуушкунуун хоочуннарының болгаш күш-ажыл маадырларының ужуражыгазы. 16.45 — Т. Хренников. Оркестр-биле скрипкага № 2 концерт. 17.00 — «Улус чогаадылгазы». Москвага чурулга болгаш уран түүл делгелгелериниң дугайында телетайылбыр. 17.45 — Дайын чылдарының ырыларын РСФСР-ниң улустуң артизи Л. Гурченко күүседир.

КЫЗЫЛДАН

18.20 — Телемедээлер (орус, тыва дылдарга).

МОСКВАДАН

18.35 — Бөгүн делегейде. 18.50 — «Зоя». Уран-чечен фильм. Совет Эвилелиниң Маадыры Зоя Космодемьянскаяның маадырлыг чоруунуң 40 чылынга. 20.20—«Үе». Информастыг программа. 20.35 — 00.25 — Москва чоогунга немец-фашистиг шериглерни чылча шапкапының 40 чылынга холбаштыр байырлыг хурал. Кремльдиң Съездилер ордузундан дамчыдылга. Төнгенде — Хоккейге ССРЭ чемпионады. ЦСКА — «Сокол». 3-кү үези. В. И. Ленин аттыг Төп стадионнуң Бичии спорт ареназындан дамчыдылга. Төнгенде — телемедээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

12.40 — География. 5-ки класс. Даглар. 13.10 — «Чурагачы». Тележурнал. 13.55— Бойдус дугайында эртем. 2-ги класс. Кыш келген. 14.15 — География. 8-ки класс. Транспорт. 14.45 — 18.35 — Чапсар.

КЫЗЫЛДАН

18.35 — «Хенаигбей». 18.50 — Уругларга фильм. «Чиполлино». Мультфильм. 19.25 — «Тываның экраннарында». 19.40 — Чарлаалдар.

МОСКВАДАН

19.45 — «Тамчыктыг удунар, чаштар!». 20.00 — «Мелеузтуң аът азыракчылары». Документалдыг телефильм. 20.20 — «Үе». Информастыг программа. 20.55 — Делегей конкурузунуң лауреады Г. Соколовтуң (фортепиано) концерти. 21.40 — «Кино аянчоруктар клуву». 22.40 — 00.00 — Хоккейге ССРЭ чемпионады. «Ижсталь»— «Спартак». 2-ги, 3-кү үелери.

ДЕКАБРЬ 5-ТЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Үе». Информастыг программа. 8.50 — «АБВГДейка». 9.40 —«Ада-иелер, силерге». 9.50 — «Улам хөй эки барааннарны». 10.20 — «Чедээш». Улус чогаадылгазының телепрограммаларының 4-кү делегей фестивалы. (Финляндия). 10.40 — «Маадырдыг чорук». Немец-фашистиг шериглерни Москва чоогунга чылча шапкапының 40 чылынга. 11.10 — Адачурттуң Улуг дайынының темаларынга фантазия. 11.20— «Хүн шыгжамары». 12.05 — Каупастың музыказы. 12.20— «Номчулга дугайы». 13.05 — «Спортлотовуң» 49-кү тиражы. 13.15 — «Билдингир-даа болза, бүүрепчиг эвес». 14.15 — Бөгүн делегейде. 14.30 — Делегей конкуретарының лауреады Л. Тимофеева (фортепиано) ойнаар. 14.50 — «Ыяш ханызында от» Уран-чечен телефильм. 15.20 — «Тиилекчилер». Фронтучу өшүктер клуву. Москва дээш тулчуушкунуун киржикчилериниң ужуражыгазы. 16.50 — Политиктиг хайгааракчы В. П. Бекетовтуң бесседазы. 17.20 — «Силерниң чагаалыңар ёзугаар». Ада-чурттуң Улуг дайынының хоочуннары — Москва чоогунга тулчуушкунуун киржикчилериниге музыкалыг программа. 18.05 — 18.20 — Чапсар. 18.20 — «9-ку студия». 19.20 — Москва чоогунга тулчуушкунуун 40 чылынга. «Берге шакта». Уран-чечен фильм. 21.00 — «Үе». Информастыг программа. 21.35 — «Улустуң аялгалары». 21.50 — 23.25 — Хоккейге ССРЭ чемпионады. «Динамо» (Москва) — СКА. 2-ги, 3-кү үелери. Төнгенде— телемедээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

14.20 — «Аныяктар адрестери». 15.15 —Музыка программазы. «Эртенги почта». 15.45 — «Машиналарның көрүлдези». Эртем-тайылбырлыг фильм. 16.00 — А. Арбузов.— «Кежээки чыры». Күрүненип Моссовет аттыг үлегерлиг театрының фильм-шинзи. 18.30 — «Музыка киоскузу». 19.00 — «Кадыкшыл». 19.45— «Тамчыктыг удунар, чаштар!». 20.00 — «Скульптор Михаил Аникушин». Документалдыг телефильм. 21.00 — «Үе». Информастыг программа. 21.35 — 23.50 — «Чүтүрүк аътлар изи-биле». Уран-чечен телефильм. 1-ги, 2-ги сериялары.

ДЕКАБРЬ 6-ДА
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Үе». Информастыг программа. 8.40 — Эртенги гимнастика. 9.00 — «Суоми чүртүүнү аялгалары». (Финляндия). 9.30 — «Оттүрүкчү». 10.00 — «Совет Эвилелинге бараан бооп тур мен!». 11.00 — «Кадыкшыл». Эртем-тайылбырлыг программа. 11.45 — «Эртенги почта». Музыка программазы. 12.15 — «Кодөө шак». 13.15 — «Музыка киоскузу». 13.45 — «Улуг кулак». «Улуг кулак болгаш оон өңнүктери». Мультфильмнер. 14.15 — И. Друце — «Бистиң чалыы незинчивыстың күштары». ССР Эвилелиниң күрүнеңиң үлегерлиг Бичии театрының фильм-шинзи. 16.30 — «Даштыкы аалчылар Совет Эвилелиниң дугайында». 16.45 — «Кино аян-чоруктар клуву». 17.45—«Делегей. панорамазы». 18.30 — 18.45 — Чапсар. 18.45 — Финляндияның национал байырлалы — Хамаарышчас чоруктуң чарлаанының хүнүнге уткуштур. Финляндияның телевиденезиниң программазы. 19.35 — «Дең эвес тулчуушкун». Телешинниң баштайгы көргүзүү. Автору — В. Розов. 21.00 — «Үе». Информастыг программа. 21.35 — 22.45 — «Кижи чүге ырлаарыл». Фильм-концерттиң баштайгы көргүзүү. Тодыктың хоорайга болган политиктиг ырыларының делегей фестивалының дугайында. Төнгенде — телемээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

14.20 — «Дириг амытаннар амыдыралы». 15.20 — Уругларга фильм. «Бетховениң концерти». 16.25 — «Чедээш». Улус чогаадылгазының телепрограммаларының IV Бүгү-делегей фестивалы: «Данста чаштанчы от». (ЮСФР). 16.45 — М. Анчаров — «Хүн бүрүзүнде». Хөй сериялыг телеэпик. 1-ги эге. «Январь, 10-нуң хүнү, воскресенье». 18.00 — Хоккейге ССРЭ чемпионады. «Динамо» (Москва) — «Зоркий». 2-ги үеэш. 18.45 — А. Корелли. Си бемоль мажорнуң № 5 концерто-гроссозун «Фестиваль стринге люцерн» деп камерлиг оркестр күүседир. Дирижёр—Р. Баумгартнер (Швейцария). 19.00 — «Кинокөрүкчиниң эдеринчизи». 19.45 — «Тамчыктыг удунар, чаштар!» 20.00 — «Советтер болгаш амыдырал». Армян ССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы Б. Е. Саркисов дамчыдылгага киржип. 20.30 — «Эки сагыш-сеткил». Концерт. 21.00 — «Үе». Информастыг программа. 21.35— «Бүгү-ле дириг түүлдер». Эртем-тайылбырлыг фильм. 21.50 — 23.15 — Хоккейге ССРЭ чемпионады. «Спартак» — «Кристалл». 2-ги, 3-кү үелери.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

Аагаар

Республикага бүргеп, аязыр, чамдык черлерге хар чаар. Соңгу-барыын түкче утланмышкынның хаттың дүргени секундада 2—7 метр чедер. Агаарның температуразы хүндүс 20—25, чамдык черлерге 15—20 градус соор.

Кызылга бүргээр. Хаттың дүргени секундада 2—7 метр чедер. Агаарның температуразы хүндүс 22—24 градус соор.

КИНО

ДЕКАБРЬ 3-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Кёскен хлеб» (2 сериялыг) 9.30, 12.20, 17.10, 20.00. «Бүзүрээр бодаан мен» 15.10 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Вий» 9.20, 11.00, 14.00. «Чараш кыстыг бидзек» (2 сериялыг) 16.20, 20.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ» «Кактустуң чечээ» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Херээженнер ылап-да баштактаның турлар» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 (узатказ) шактарда.

Редакциянның адреси: 667000, Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторлуң 2-24-63, редакторлуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, харыысалгалдыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи ажылдарал болгаш совет тургузуг киллистерлиниң 2-37-13, пропаганда киллизиниң 2-31-75, культура киллизиниң 2-23-54 көдээ ажыл-агый киллизиниң 2-21-47, үлетпүр киллизиниң 2-31-75, чагаа киллизиниң 2-41-27, информация киллизиниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 17866. Чагыг № 2489.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш номсадыының херектериниң талазы-биле эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченкокудумчузу, бажың № 1). ТС—01550